

OPPORTUNITIES FOR IMPROVING THE REGIONAL DEVELOPMENT OF THE TERRITORY OF SLIVEN ADMINISTRATIVE DISTRICT

Abstract: In this report, the problems in the territorial development of Sliven district will be presented. The problems in regional and local aspect of the problems of the region around Sliven are outlined. The ongoing changes are presented in chronological order. The tendencies in the development of the district are outlined, on the basis of an analytical assessment of the economic condition of the region and priorities for development are proposed. Regional development policies have been proposed, which can lead to the formation of an optimal sectoral model for regional development.

Author information:

Kamen Petrov

Assoc. Prof. Dr.

University of National and World Economy

✉ petrovk@abv.bg

🌐 Bulgaria

Keywords:

regional, economy, infrastructure, model, development

Настоящата публикация е част от научно изследване № НИД НИ – 4/2021, на тема е: „Тенденции в регионалното развитие на административните центрове на общини от 10 000 до 30 000 души в Североизточен и Югоизточен райони за планиране“

Увод

Настоящото изложение има за цел да покаже висока степен на хетерогенност сред областите като териториални единици и особено по отношение на техните правомощия и възможности да дефинират политики за регионално развитие. Фокусът върху регионалното развитие ни дава възможност да изведем различни причини, които онагледяват тази хетерогенност, защото различните проблеми, с които се сблъскват административните области имат разнолик обхват и констатираат различни проблеми. В рамките на българското национално пространство възможния обхват на проблемите е различен (като климата промяна или бедност), също така дава различни възможности (за икономически растеж, например), дефинира и различни отношенията между „местна власт - областно управление - държава-общество“. Тези специфични особености и проблеми пред които са изправени българските области налагат регионалното развитие да очертае различията в задачите на областите пред които са изправени, както и вътре в рамките на областите и различната степен на вграденост на общините в местното-регионално или вертикално отношенията на властта. Нашата цел е да представим възможностите за пространствено и регионално развитие на област Сливен, в контекста на протичащата социално-икономическа трансформация, която изведе на преден план редица проблеми в развитието на локалните общности. В тази посока област Сливен е една от тези териториални единици, в която регионалното развитие може да бъде изведено като приоритет с цел намаляване на регионалните различия и бедност в региона. На практика чрез извеждане на необходимост от политики за регионално развитие ще се създадат условия изтеглящо развитие на регионалния бизнес, подобряване на публичното управление и по-силно участие на областите в разработване и прилагане на европейската регионална политика[1]. Очертаните перспективи признават хетерогенността на област Сливен въпреки малката и

територия. В това отношение може да се приеме, че област Сливен може да играе не само решаваща роля в прилагането на политиките на ЕС, но и да управляват общините и създават условия за налагане на публични инвестиции, които да подобрят регионалната и местна инфраструктура. Освен това областите като териториални общности (а не само като сбор от общини) могат да играят решаваща роля за постигане на целите за икономически растеж и конкурентоспособност, както и социална и териториално сближаване[2]. Необходими са специфични стратегии и практики, свързани с място постигане на тези цели на регионално, местно и в обобщен начин също и на национално ниво.

Пространствена структура и териториален потенциал на област Сливен

В рамките на българското пространство административна област Сливен се намира в Югоизточна България като обхваща територия от 3544,066 кв. км. По експертна оценка област Сливен има благоприятно местоположение, което се оценява като положително от гледна точка за възможностите за нейното развитие. На практика област Сливен (186 495 души) граничи с областите Търговище (115 211 души), Велико Търново (243 232 души), Шумен (172 355 души), Бургас (412 684 души) и Стара Загора (316 356 души). Наличният демографски потенциал показва, че регионалното развитие в голяма степен може да зависи от интегрирането на област Сливен със съседните области, както и от създаването на предпоставки за общо използване на ресурси и потенциали за развитие. От регионална гледна точка от положително значение е разнообразието на релефа в областта, в съчетание с почвено климатичните условия, дават възможност за развитие на редица стопански дейности - селско стопанство, туризъм в някои негови форми, промишленост за храни и напитки и други стопански дейности. Климатичните условия и натрупаният опит са добри предпоставки за ускорено развитие на лозарството и увеличаване дела на обработваемите площи с лозови насаждения. Още повече, че на базата на анализ на стратегическите документи на област Сливен е видно, че частично може да се пристъпи и към развитието на добивната промишленост. Например може да се проучи възможността за добив на медни руди, които са съсредоточени в района на с. Прохорово, община Нова Загора, добива на кварцит за динасов огнеупор при село Струпец и село Голямо Чочовен. Може да се търсят и инвестиции за добив на долмит при с. с. Боров дол, община Твърдица, бели пясъчници за облицовка при с. Кипилово, община Котел. Друг важен потенциал на област Сливен е развитието и на селското-стопанство и хранително-вкусовата промишлености, предвид увеличеното търсене на хранителни продукти в световен и европейски план. В допълнение на територията на област Сливен успешно могат да се развиват тези видове туризъм, включително и балнеологията, които се базират на разнообразието на природните условия и ресурси. При подобряване на публичния сектор и нивото на услугите в областта може да се комбинират еко, селски, културен и други видове туризъм с развитие на икономически отрасли от вторичния и третичния сектор на стопанството. В Сливенска област конкретните действия и проектни инициативи следва да имат интегриран характер, да се изпълняват комплексно и да са насочени към всички ключови заинтересовани – бизнес, изследователски звена, професионални гимназии, неправителствени организации, предоставящи услуги на бизнеса, представители на местната и държавната власт. Важно е да се отбележи, че в град Сливен има добра образователна и научна инфраструктура, която трябва да се развие и укрепи. В това отношение е важна роля на държавата да подкрепи създаването на регионални клъстери като една от реалните възможните пътища за повишаване на конкурентоспособността на икономическите субекти в областта[3].

Формирането на регионалните диспропорции в административна област Сливен

Настоящите регионални различия могат да се разглеждат като резултат от две групи тенденции. Първата група е дългият цикъл на развитие в икономическата структура на областта, състояща се от голяма вълна от технологични иновации, започнали през 70-те години на миналия век. Това стимулираше продукцията и индустриализацията на региона около Сливен. Регионът се формира като един от модерните български региони предлагащи съвременни услуги и работещи сектори. Очертава се агломерационна икономика в направлението Сливен – Нова Загора, от друга страна се забелязва изоставане на селските райони в областта. Преместването на по-голямата част от населението в големи градски райони, където населението получава възможности за професионалната реализация. Същевременно квалифицираните работници и високо текучество на труд в регионалния пазар създава допълнителни възможности до началото на прехода в област Сливен.. След промените от началото на 90-те години на XX века, започнаха технологични промени, което доведоха до намаляване на заетостта и постепенно западане на доминиращи производствени сектори. Преходът се отрази негативно върху индустриалния облик на област Сливен, защото увеличи безработицата, вътрешната миграция на населението, както и намали до минимум създаването на работни места[4]. Това намали жизнения стандарт на населението, а от там повиши нивото на икономическата и социална несигурност на обществото. Като цяло регионът на област Сливен загуби донякъде благоприятното си положение и възможността да се възползва от инвестиции и укрепване на агломерационния ареал между Сливен и Нова Загора. Вторият вид проблеми в регионалното развитие на област Сливен са свързани с дългият цикъл на регионален еволюционни характеристики, състоящи се от специфични за даденостите на мястото на хора и умения, фирми и индустрии, официални и неформални институции, капацитет за иновации и тяхната реакция към промяна. Променящата се структура на икономиката взаимодейства с характеристиките на региона около Сливен не успя да генерира устойчив модел развитие. В определени моменти в миналото силната регионална свързаност и взаимодействие е имало предпоставки и възможности за повдигане на по-слабо развитите територии от област Сливен с останалите, което е създавало възможност за процеси на междурегионална конвергенция. Но тъй като през 90-те години на миналия век и особено през новото хилядолетие генерирана дивергенция. Това е така, защото настоящата дълга вълна от преход в България също оказва влияние върху географските концентрации на най-добрите работни места и най-иновативните дейности около Столицата [7]. В тази посока региона на Сливен наложи модела на миграцията между регионите, което забави надолу развитието на всички населени места в областта. Очертания в рамките на област Сливен проблеми свързани с ниски доходи и умения, ниско участие на работната сила, слаби институции, които задушават развитие и социална дисфункция под формата на отчаяние, оттегляне от икономическия живот и здравословни проблеми. Всичко това извежда необходимостта от провеждането на политика за регионално развитие трябва подпомогне изтеглящото развитие на област Сливен. В тази посока населените места в област Сливен се нуждаят от инвестиции и реформи, които да изведат територията като силен регионален център с добра икономическа среда и качествено развитие. В тази посока добре да идентифицираме възможните краткосрочни и средносрочни пътищата за регионално развитие, която да разгърне по-широка структура на регионалната икономика[6]. Това предполага определяне на водещите политики за регионално развитие, които да изведат област Сливен като проспериращ регионите, който да намери своята устойчива рамка на сближаване.

Методи и методологически подход за регионалното развитие на област Сливен

В пространствен и териториален план регионалното развитие анализира организацията на икономически системи като отчита неравномерното разпределение на социално-

икономическите дейности в съответната административна територия. В методологическо отношение оценката и анализа на развитието на регионите се опитва да отговори на въпросите, Защо и как се развиват регионите, Защо някои региони растат по-бързо от други, Защо някои региони намаляват? Този подход изисква да се направи регионална оценка на наличните демографски ресурси в рамките на област Сливен. В тази посока, оценката на човешкия капитал, респективно наличните трудови ресурси и инвестиции (капитали), рамкират модела на регионалното развитие на област Сливен. Показателите за общо демографско развитие на област Сливен я поставят в сравнително по-неблагоприятни позиция спрямо другите области от Югоизточния район за планиране (ЮИР) и другите области в България. Област Сливен е на 13 място на ниво NUTS 3 в България по брой на населението – В Сливенска област живеят 182 551 души към 2021 година. Тенденцията на намаление се запазва и в сравнение с предходната 2019 г. населението намалява с 1 568 души или с 0,8%. Това намаление е в резултат, както на отрицателния механичен прираст - минус 399 души, така и на отрицателния естествен прираст на населението - минус 1 169. Раждаемостта е по-висока при населението в селата на общината в сравнение с тази при градското население[5]. Средно за общината раждаемостта се формира от тази на нейния център - гр. Сливен, тъй като там е съсредоточено 73% от населението. В общия брой на населението жените продължават да са повече и на 1 000 мъже се падат 1 061 жени. Продължава и процесът на застаряване на населението. В края на 2020 г. хората на възраст 65 и повече навършени години са 37 078, или 20,3% от населението на областта. В края на 2020 година децата до 15 години в областта са били 33 823, или 18,5% от общия брой на населението при 14,4% за страната. По общини данните са следните: Сливен - 117 579 души, Нова Загора - 35 290, Котел - 17 980 и Твърдица - 13 270. Под трудоспособна възраст са 36 320 души, в трудоспособна - 104 928, а над трудоспособна възраст са 42 871 души. Децата на възраст до 4 години са 11 464. На възраст от 90 до 99 години са 86 жители на областта. Четирима души са столетници [5]. През последните години според официалната статистика е налице формирането на положителни тенденции в демографското развитие на област Сливен. То основно се изразява в забавяне темповете на намаляване на населението, повишаване на раждаемостта и плодовитостта на родилните контингенти, намаляване на детската смъртност и др. Въпреки това, намаляването на населението от неговата миграция към столицата и други градове и чужбина продължава да бъде един от най-острите проблеми в развитието на област Сливен. Друга важна причина за проблемите в област Сливен е състоянието на регионалната икономика. На практика показателят брутен вътрешен продукт (БВП) на човек от населението е един от най-важните ориентир за мястото на областта в националната икономика. По данни на НСИ, от 10-то място по този показател през 1999 г., областта изостава на 26-то през 2000 г. От 2000 г. до 2018 г. е налице растеж на областната икономика, но с темп доста по-нисък от средния за страната[9]. Това води Сливен трайно до предпоследното място в класацията на областите по БВП на човек от населението.

В рамките на Югоизточен район се очертават значителни вътрешнорегионални различия. На единия полюс са област Стара Загора с 9654 лв. и област Бургас с 8 082 лв. БВП на човек от населението, а на другия област Ямбол с 5539 лв. и област Сливен с 4601 лв. По окончателни данни произведеният брутен вътрешен продукт (БВП) за област Сливен през 2019 година е 1 506 млн. лв. по текущи цени. Това нарежда областта на 17 място в страната. В сравнение с 2018 г. обемът му се е увеличил с 5.7%. Произведения в област Сливен БВП е 1.3% от общо произведения за страната. На човек от населението се падат 8 130 лв. от стойностния обем на показателя. Създадената през 2019 г. брутна добавена стойност (БДС) в област Сливен възлиза на 1 300 млн. лв., което е с 5.3% повече спрямо 2018 година. За целият период 2000-2020 година в област Сливен се създава между 8 и 11% от съвкупната Брутна добавена стойност (БДС) в Югоизточен регион[9]. По отделните сектори в област Сливен в периода 2000-2020 не

се променя значително. Добавената стойност, реализирана от дейностите в сектора на услугите през последните години е около 830 млн. лв. и представлява 63.9% от общата БДС за областта. В сравнение с 2018 г. дялът ѝ се увеличава с 1.0 процентен пункт. Индустриалният сектор понижава своя относителен дял в БДС за областта спрямо 2018 година. През 2019 г. в него са реализирани 359 млн. лева. Относителният дял на добавената стойност в индустриалния сектор достига до 27.6%, което е с 1.0 процентен пункт по-малко спрямо 2018 година[10]. Относителният дял на аграрния сектор представлява 8.5% от добавената стойност на областта и е в размер на 111 млн. лева. Неговият дял спрямо 2018 г. остава непроменен[5]. В общи линии дялът на регионалната икономика не е значим за националното стопанство, което създава редица трудности пред регионалното икономическо развитие на област Сливен. Необходими са мерки за привличане на нови инвестиции за насърчаване на областната икономика предвид наличния демографски потенциал. В тази посока е добре да се оцени и анализира наличната транспортна инфраструктура[8]. Важно стратегическо значение има преминаването през област Сливен на Общоевропейският транспортен коридор ОЕТК №8 Бари/Бриндизи-Дурас/Вльора-Тирана-Скопие-София-Пловдив- Ст. Загора-Сливен-Бургас/Варна, провеждащ транзитните транспортни потоци по трасето на АМ „Тракия“. За област Сливен фундаментално значение има частта от път I-6 -София-Карлово-Казанлък-Сливен-Карнобат-Бургас. В тази посока участъкът от Нова Загора-Сливен-Бургас има европейска категоризация Е 773. Пътят е основната транспортна ос, свързваща областния град Сливен със столицата и регионалния център Бургас и Черноморското крайбрежие в посока запад-изток[10]. На практика АМ „Тракия“ има своята роля, но транспортните връзки с нея са недостатъчни и засега предполагат възможност за изграждане на голям агломерационен ареал между Сливен и Ямбол, който може да има съществено значение за регионалното икономика. Този път може да се приеме, че е част от път I-7 (Силистра-Шумен-Ямбол-Елхово-Лесово/Турция), провеждащ международните потоци Румъния-България-Турция и обратно. Той е основната транспортна връзка на областта със Северна и Южна България и връзка на община Котел с областния център. В перспектива трябва да се работи за превръщане на първокласен скоростен път оразмерения засега като второкласен път II-53 Велико Търново-Елена-Сливен-Ямбол, който може да допълнително да насърчи свързаността в направление север-юг. Много важно е и изграждането на скоростен път в направление Велико Търново-Гурково-Нова Загора-Полски Градец, който преминава през прохода „Хаинбоаз“[10]. Този път също може да има съществено значение регионалното икономическо развитие на област Сливен и развитието на процесите на регионална интеграция. Чрез развитието на републиканската пътна мрежа в областта е потенциал за осъществяването на трудовите, туристически и икономически връзки между населените места и осигурява удобни връзки на общините с областния център. Транспортното обслужване в областта се допълва от общинската пътна мрежа, която осъществява комуникациите между населените места в рамките на общината. Състоянието на общинските пътища често е влошено, нуждаят се от обновление, модернизация и извършване на геозащитни мероприятия[10]. Трябва да се работи и подобряване на пътищата при зимни условия, които в този сезон са трудно проходими. В тази посока в рамките на област Сливен може да се търсят и възможности за икономическо развитие покрай III главна жп линия София-Карлово-Сливен-Зимница-Карнобат-Варна и нейното удвояване. Линията е единична, електрифицирана и преминава през общините Твърдица и Сливен. Обслужващите гари и/или спирки са 5 гари и 3 спирки в община Сливен и 3 гари и 2 спирки в община Твърдица. Друг важен железопътен път е VIII главна линия Пловдив-Ст. Загора-Нова Загора--Карнобат-Бургас. Това е жп линията по трасето на ОЕТК №8, единична и електрифицирана. Линията преминава през община Нова Загора в южната част на областта. Община Нова Загора се обслужва от 3 гари и 5 спирки, като има и допълнителна жп връзка в посока Нова Загора-Симеоновград[10]. При подходяща организация на транспортните

услуги, жп транспортът осигурява условия за повишаване конкурентоспособността на регионалната икономика.

Друг важен аспект на развитието на регионалната икономика е привличане на инвестиции с цел възвръщане на предишните водещи позиции в индустрията на област Сливен. Разбира се необходими са значителни инвестиции в производства, създаващи по-висока добавена стойност, както и в иновативни продукти, услуги и бизнес модели. Ето защо политиката за стимулиране на иновативната активност и икономическата ефективност на предприятията, както и за подобряване конкурентоспособността на областта и на условията за правене на бизнес, с цел привличане на нови инвестиции, е от първостепенно значение[13]. Способността на фирмите да се насочват към проекти с висока степен на иновативност и да създават условия за тяхната успешна реализация зависи до голяма степен от изградената у тях иновационна култура. Практиката на развитите страни показва, че иновационната култура най-често намира израз в наличието на такива характеристики на управленските системи, каквито са: стратегическото виждане за развитието на бизнеса, разбирането за същността и значението на иновациите и стремежът към усъвършенстване на фирменото ноу-хау чрез изследователска и развойна дейност или чрез формите за технологичен трансфер. Съгласно сегашния модел на регионално развитие в област Сливен е добре да се реализират политики за стимулиране на предприемачеството, чрез предоставяне на финансови услуги за иновациите в Малки и средни предприятия(МСП) чрез нови финансови инструменти[12]. Малките и средните предприятия може да станат гръбнака на новата регионална икономика на област Сливен.

Друг важен акцент от развитието на област Сливен е оценката на нейния природно-ресурсен потенциал. В териториалната структура на област Сливен се открояват два близки по площ, но различни по характер района – северен планински и полупланински и южен равнинен. Този характер на територията се е отразил върху начина на земеползване и върху структурата на селищната мрежа. В северната част се развива горскостопанска дейност и традиционно овцевъдство. В южната част, която е и подчертано плодородна, се развива интензивно земеделие. Ландшафтната характеристика на двата района също е контрастно съпоставима. И в двете части обаче ландшафтът - планински или равнинен, е силно характерен и изразителен. Земеделските територии са 1 826 925 дка, което представлява 51,55% от територията на областта и е по-малко от средното за страната (62%). В равнинната част земеделските територии преобладават и например в община Нова Загора заемат 80% от територията. Овощните насаждения (предимно праскови градини) и лозовите насаждения са характерни за областта и придават специфичен характер на културния ландшафт[11]. Горските територии са 151 042 дка или 42,62% от областта. Те преобладават в северната част на областта. Горските територии заемат 61% от територията на община Котел, 65% от община Твърдица и само 12% от територията на община Нова Загора.

Възможности пред регионалното развитие и бизнеса в област Сливен

Процесите на регионално развитие имат своя логика и причинно-следствена връзка, те на практика са оформили настоящата териториално урбанистичното развитие на Област Сливен. Върху тази пространствена структура е необходимо да се надгражда, но съобразено с целите, структурата, приоритетите и решенията на проблемите и потребностите на областта. На практика област Сливен трябва да намери точното си място в националното пространство на България като регион, който да бъде устойчив дом за неговото население. Така област Сливен трябва да формира централни и локални центрове и оси на развитие, култура, наука и иновации. Разбира се подобно развитие трябва да бъде ориентирано към хората, земята, водите и горите, подземните богатства, природното и културно наследство. Предишният индустриален профил в по-ново време е необходимо да зададе приоритетите и на водещ национален и

регионален туристически център. Макар че, подобно на много райони в България, и в област Сливен се гледа на туризма като приоритет в икономическото развитие, областта не е традиционно развита туристическа дестинация. Туризмът е един от секторите, които през последните години, въпреки кризата бележат непрекъснат растеж. Близостта на Южното Черноморие, най-големият туристически пазар в страната, е важно обстоятелство по отношение развитието на сектора в тази област. Черноморските курорти разполагат с богати туристически атракции, които могат да бъдат допълнени и разнообразени с предлагането на туристически услуги и атракции в Сливенска област. И в настоящия момент туроператорите организират едnodневни екскурзии в община Котел и Сливен за стационариращи в морските курорти. В същото време, следва да си дадем сметка, че близостта на черноморските курорти е позитивна по отношение на едnodневните екскурзии, но е ограничение за по-дългосрочното пребиваване на туристите и като цяло за развитието на туризма в областта. Общините, за които туризъм е приоритетен икономически сектор, трябва да намерят собствените си конкурентни предимства, уникалност и специфичност, и да ги развиват така, че да се превърнат в основна цел на колкото може повече туристически пътувания[12]. Област Сливен несъмнено разполага с ресурси за развитие на разнообразни форми на туризъм като културен, екологичен, селски, приключенски, планински и дори ски туризъм. На територията на област Сливен успешно могат да се развиват тези видове туризъм, които се базират на разнообразието на природните условия и ресурси. По света често се комбинират еко, селски, културен и други видове туризъм. Например балнеолечебният курорт до с. Баня, община Нова Загора, известен още и като Кортенски минерални бани, е привлекателно място за рекреация и поради близостта с язовир Жребчево. В допълнение можем да подчертаем, че община Сливен има възможности за практикуването на еко и планински туризъм, най-вече Природният парк “Сините камъни” и намиращия се на негова територия резерват “Кутелка”, който има международно значение за опазване местообитанията на редки птици. Подчертано планинския характер на ПП “Сините камъни” с множество скални феномени, пещери, водопади предлага условия за развитие още на спелеотуризма, туристическото ориентиране, алпинизъм, делтапланеризъм, скално катерене и други планински спортове. Основен проблем е състоянието на туристическата инфраструктура[11]. През последните години се строят хотели и почивни станции, къщи за гости, общото състояние на материалната база и техническата инфраструктура все още е незадоволително. Леглова база включва общо 198 места с 5598 легла, което не е достатъчно за развитието на туризъм с наличните възможности, които има област Сливен. В тази посока проблеми в областта има и по-отношение на очертаващите се проблеми с водоснабдяването. На практика област Сливен разполага с добри в количествено и качествено отношение водоизточници, с изключение на територията на община Котел. Проблемът е, че наличните водоизточници не се използват рационално, поради което в част от населените места от областта има режимно водоснабдяване с питейна вода. Основен водоизточник за град Сливен е яз “Асеновец”, изграден по поречието на р. Асеновска, с площ приблизително 1100 декара. Още през 1987г е започнат строеж на Пречиствателна станция за питейните води от язовира, но поради липса на финансови средства през 1996г строежът е спрял. Всички населени места от областта са водоснабдени, но в много от тях има недостиг на питейна вода като с. Новачево, с. Градско, с. Бяла, с. Раково, с. Ичера, с. Научен, с. Омарчево, с. Крива круша, с. Градец, и други. За решаване на проблема с недостига на питейна вода в посочените населени места е необходимо да се извърши прекаптиране на съществуващи каптажи с известни хидрогеоложки данни, изграждане на нови тръбни сондажи и шахтови кладенци в санитарно-охраняемите зони, довършване на започнати водоснабдителни обекти и реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа. Системните проблеми във водоснабдяването с питейна вода се дължат на намален дебит на карстовите извори, охраняващи водоснабдителната система. Начин за трайно решение на

проблема е възобновяването на проекта за строителство на язовир „Братан”. Нормализирането на водоснабдяването ще отвори нови възможности за развитието на туристическия отрасъл и ще спре обезлюдяването на голям планински район на територията на област Сливен и област Търговище. Необходима е и реконструкция и модернизация на остарялата водопроводна мрежа, с оглед намаляване на изключително високите загуби на питейни води.

Друг важен проблем е решаването и на енергийните проблеми на област Сливен. В това направление областта има своите предимства създаване на производства на алтернативна електрическа енергия в страната. Както в цялата страна, така и в област Сливен потенциалът на водата като ВЕИ се усвоява отдавна. ВЕЦ "Жребчево" (15,43 мW) в с. Баня, община Нова Загора е изградена още през 1965г, а през 2009г са изградени ВЕЦ "Караново" (0,4 мW) в същата община и МВЕЦ „Сборище" (0,467 мW) в община Твърдица. В периода 2004-2008г в областта се усвояват възможностите за използване само на вятърната енергия, като се изграждат 12 броя ВtЕЦ в община Сливен, с обща мощност 7,93 мW и една ВtЕЦ в община Твърдица с мощност 0,285 мW. През 2011г и особено през 2012г следва „бум" в усвояването на слънчевата енергия, като се изграждат повече от 60 броя фотоволтаични централи ФtЕЦ. Достъпът до екологично чисти и надеждни енергийни източници на конкурентни цени е важен фактор за конкурентоспособността на областта. Мерките за повишаване на енергийната ефективност в областта са свързани основно с оптимизиране на уличното осветление чрез въвеждане на системи за автоматично управление и подмяна на осветителните тела с енергоспестяващи [13].

Важно е да се разгледат и тенденциите в развитието на урбанизационните процеси в област Сливен през последните 50 години, когато се увеличава сериозно броят на градското население за сметка на селата. В Сливенска област това се изразява с нарастване на населението на всички градове, но най-силно е изразено в Сливен, който по броя на населението си достига до категорията на голям град (над 100 хил.д.). Нова Загора се доближава до категорията на среден град (30 хил.д.), а Котел и Твърдица са много малки градове (под 10 хил.д.) Кермен и Шивачево са бивши села, обявени за градове и попадат в категорията много малки градове. През този период процесът на пренасяне на населението е от селата към града и от малкия град към големия град. След 1990 година започва спад в населението и на големите градове. Този спад продължава и през второто десетилетие на XXI век, когато Сливен вече е с население под 100 хиляди души.

Заклучение

В рамките на българското пространство регионалното развитие става все по-важен приоритет, което изведе на преден план и фокуса на нашето изложение на една от 28-те области в България. Административна област Сливен се нуждае от усилия и политики, които да подобрят условията на живот и икономическия растеж в рамките на нейното пространство. Предвид представената снимка на област Сливен и очертаните тенденции, много важно е да се насърчи регионален икономически растеж, като се преодолеят очертаните регионални дефицити. На локално ниво трябва да се реализират регионални политики насочени към подобряване на териториално-урбанистичната структура на населените места, да се реализират редица належащи проекти, с които да се подобри качеството и нивото на благоустройство. Да се фокусират усилията на регионалния бизнес за определяне на новата икономическа структура на Сливенския регион с цел да се изведе неговият потенциал за развитие и къде могат да бъдат ключовите пречки пред растежа на регионалната икономика. Чрез диалога между публичния сектор и регионалния бизнес, ще се получи по-добро управление на процесите свързани с икономическата структура на региона, което ще насърчи възможността за качествено решаване на местните проблеми, диагностициране кои връзки с други региони са по-важни и като цяло

извеждане на местните приоритети на преден план. Развитието на административна област Сливен е изправена пред нови предизвикателства, която могат да доведат до промяна регионалната икономическа система. Тази промяна може да бъде ефективна ако в нея участват, както държавата, така и регионалният бизнес като се търсят ефектите на подобряване на заетостта и професионалната реализация на наличните трудове ресурси. В допълнение в рамките на област Сливен трябва да се търсят възможности и за укрепване на потенциала на отделните общини чрез развитие на балансиран регионален модел на икономическо функциониране, което да положи условията на устойчиво пространствено развитие ориентирано към зелената икономика.

References:

1. Vladeva, R., Ivaylo Vladev, Praktiko-prilozhni aspekti na metodite na regionalnite izsledvaniya pri prouchvane na teritorialnite ediniti, V: Izvestiya na Balgarskoto geografsko druzhestvo, br. 41, 2019 g
2. Georgiev, L. Regionalna iekonomika, s. 2006 NBU
3. Dimov, N., Kr. Stoyanova, Regionalnost, neravenstva i rayonirane na natsionalното пространство: stalbove za spravedлива i efektivna politika, V Sb.: Evropeyski praktiki i natsionalni refleksii v planiraneto, Svishtov, 2015 g
4. Dimitrov, D., Prilozhenie na integralното (kompleksno) sotsialno-ikonomicheskoto rayonirane pri provezhdaneto na regionalnata politika v Balgariya, V: GSU, kn.2 - Geografiya, t. 99, 2007 g
5. https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/Population2020_IVGTQG5.pdf
6. Nikolov, A., Kak vliyayat ikonomicheskite tsentrove varhu razvitiето na perifernite obshtini, Institut za pazarna iekonomika, S., 2018 g
7. Patarchanov, Pl. (2016) Problemi na lokalното razvitie na malkite obshtini i selishta. Kn. 2 - Geografiya, Godishnik. SU "Sv. Kl. Ohridski", 275-285 s.
8. Petrov, K (2015) Regionalna politika na ES i Balgariya. izd. Stopanstvo, 220 s.
9. Strategiya za razvitie na oblast Sliven 2014 - 2020 g.
10. Oblastna strategiya za razvitie na oblast Sliven za perioda 2018-2020g. /aktualiziran/
11. Slaveykov P. Naydenov, Kl. (2009), Iekonomika na turizma, izd. Siela, 232 s
12. Stoencheva, Tsv. Regionalna iekonomika , S. 2006
13. Totev, St. Sravnitelен analiz na protsesite na regionalna spetsializatsiya i kontsentratsiya v ramkite na ES. Sp. "Ikonomicheskа misal", 2006, kn.1,s.67-89.